

DOI 10.37491/UNZ.80.15
УДК 347.122:366.01

Алла КІРИК¹

РОЗВИТОК ПОЛІТИКИ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ВІД РИМСЬКОГО ПРАВА ДО СУЧАСНОГО ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Досліджено розвиток політики захисту споживачів від найдавніших історичних актів до сучасних правових актів Європейського Союзу. Досліджено ключові закони Римської імперії у сфері захисту прав споживачів, серед яких основні «Lex Iulia de Annona», «Edictum de pretiis rerum venalium — Едикт про максимальні ціни», «Звід цивільного права» імператора Юстиніана. Визначено, що досліджені законодавчі акти були першими спробами закріплення захисту прав покупців (споживачів). Римське право, яке стало підґрунтям сучасних правових систем Європи, а також багатьох неєвропейських держав, досі не втратило своєї актуальності. Давньоримські закони були порівняні із сучасною практикою Європейського Союзу. Розглянуто історію виникнення споживчого права в Європейській спільноті, яка поділяється на три ключових етапи від моменту створення Європейської спільноти до сучасної політики ЄС. Визначено, що на початку свого створення ЄС політика захисту прав споживачів розглядалась як елемент забезпечення сталості роботи внутрішнього ринку. Розглянуто ключові установчі акти Союзу, серед яких виділено Римський договір 1957 року, Єдиний Європейський Акт 1987 року, Маастрихтську угоду 1992 року, Амстердамський договір 1997 року та Хартію основних прав Європейського Союзу 2000 року. Зі ст. 2 Римського

¹ аспірантка, асистентка кафедри міжнародного та європейського права, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, Kirykalla@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-0729-5986>.

договору визначено, що одне з ключових завдань — захист та підвищення рівня життя — трактувалась і як захист споживачів у тому числі. Згодом ця стратегія була зміцнена Амстердамським договором 1997 р., який виокремив як одне з завдань Співтовариства сприяння високому рівню захисту споживачів. Досліджено сучасну політику ЄС у сфері захисту прав споживачів, яка спрямована на оновлення законодавства відповідно до сучасних реалій. Серед ключових актів вторинного права досліджено Директиву ЄС № 2019/2161, яка зосереджена на кращому застосуванні та модернізації законодавства про захист прав споживачів та вносить зміни до вже наявних директив ЄС. Визначено, що сучасна політика захисту споживачів у ЄС забезпечує належне та ефективне функціонування єдиного ринку шляхом постійного оновлення законодавства з урахуванням соціальних, технологічних, економічних та екологічних змін.

Ключові слова: споживач, захист прав споживачів, права споживача, політика захисту прав споживачів.

Розвиток політики захисту споживачів є еволюційним, а тому механізм захисту змінюється залежно від потреб споживачів. Можна простежити, як відбувається розвиток такої політики на різних етапах у всьому світі. Будучи носіями попиту на товари, споживачі відіграють фундаментальну роль у суспільстві (економічно та політично). Усі розвинені держави прагнуть усунути наявні в законодавстві прогалини, намагаючись створити ефективний та належний механізм захисту прав споживачів.

Питання захисту прав споживачів у межах ЄС досліджувалися у працях таких науковців, як: Е. Арабей, Е. Лентовська, К. Марак, К. Порос, М. Сукачич та інші.

Метою статті є дослідження історії становлення політики захисту прав споживачів від найдавніших історичних актів до сучасних правових актів Європейського Союзу.

У давнину замість законів про захист прав споживачів діяли релігійні тексти, укази імператора та принципи справедливості. Фальсифікація продуктів розцінювалася як злочин та підлягала відповідному покаранню.

Варто наголосити, що захист прав споживачів — це сучасне поняття, проте яке має глибокі історичні корені. Ще в Біблії неодноразово наголошувалось на недопустимості обману при торгівлі. У Старому Завіті в Третій книзі Мойсея «Левіт» написано: «Не роби неправди в суді, у мірі, у вазі та в мірі рідини. Вага вірна, тягарці вірні, ефа вірна, гін вірний буде в вас». П'ята книга Мойсея «Повторення Закону» визначає: «Не смієш тримати в себе в торбі подвійного каміння для ваги, великого й малого ... Правдиве й вірне каміння мусить бути в тебе для ваги ...». Книга Притч Соломонових говорить: «Неоднакові ваги, неоднакова міра, — те і те — мерзота перед Господом». Книга Пророка Єзекіїля наставляє: «Щоб були у вас правильні терези, і правильна ефа, і правильний бат» (*ефа* і *бат* — давньоєврейські

одиниці міри об'єму сипучих тіл і рідин). Навіть у змісті восьмої Заповіді Божої «не вкради» закладений сенс захисту прав споживачів. У Коментарях Заповідей протоієрея Серафима Слобідського «не вкради» означає: «Нічого чужого не бери без попиту, ні явно, ні таємно не ховай Ти знайдене; всяку роботу закінчуй в обіцяний термін і роби її по совісті, не обманюй при продажу; при всякій угоді розраховуйся чесно» [1].

Якщо звернутись до згадок найдавніших історичних актів, то можна відзначити, що правителі різних держав постійно працювали над законами та механізмами, які покликані захистити народ від несправедливих дій у торгівлі. Наприклад, Римська імперія мала добре організовану державну систему контролю продовольства, яка була спрямована на захист споживачів від фальсифікації і низькоякісної продукції [2].

Слід зазначити, що Римське право стало основою багатьох сучасних правових систем Європи, а тому доцільно дослідити процедуру захисту споживачів того періоду.

Найперше втілення політики захисту споживачів було зафіксовано як реалізація закону «*Lex Iulia de Annona*», який був прийнятий римським урядом близько 50 р. до н.е. [3, с. 32]. Цей закон був призначений для правового захисту торгових операцій, а найосновніше для захисту прав римських громадян, включаючи запобігання комерційним монополіям, та невинувато високих цінам.

«*Lex Iulia de Annona*» закріплював положення, згідно з якими особа, яка намагається знищити вантажне судно з наміром ліквідувати конкуруючу сторону, буде притягнута до відповідальності. Тобто було запроваджено кримінальне переслідування стосовно осіб, які вчинили дії, що в подальшому скомпрометували ціни на товари таким чином, що їхня вартість значно зросла. Такий закон не тільки захищав інтереси торговців, а й служив засобом захисту прав покупців [4].

Крім того, варто згадати про «*Edictum de pretiis rerum venalium* — Едикт про максимальні ціни», виданий імператором Діоклетіаном, який також прагнув захистити права покупців. Документ був спрямований на реформування економіки, шляхом введення в обіг нових монет, запровадження максимальних цін на товари та послуги, а також встановлення смертної кари для спекулянтів [5, с. 11]. Частина едикту, що стосується політики ціноутворення, була поділена на тридцять два підрозділи і встановлювала ціну на понад тисячу позицій. Ці продукти включали різноманітні продукти харчування (м'ясо, крупи тощо), одяг, податки на морські перевезення та щотижневу оплату праці. Мета едикту полягала не в тому, щоб утримувати ціни, а в тому, щоб відзначити максимальні ціни, за які продавець не може вийти.

Як видно з аналізу едикту, побажання імператора були благородними: «На ринках непомірні ціни настільки поширені, що нестримна пристрасть до наживи не зменшується через активні поставки товарів. Люди, чиею метою завжди є отримання прибутку, за рахунок зменшення загального процвітання, люди, які володіють величезними багатствами, яких достатньо, щоб повністю задовольнити мету нації, намагаються збільшити свої статки. Турбота про людство спонукає нас обмежити жадібність таких

людей. Спекулянти так завищують ціни на товари, що за одноразової купівлі солдат позбавляється зарплати і премії. Тому ми ухвалили встановити максимум цін, щоб жадібність могла бути обмежена межами едикту. Для забезпечення належного виконання особа, яка порушить цей едикт, підлягає смертній карі» [6].

Оскільки більшість населення отримувало мінімальний щоденний дохід, а ціни на товари та послуги були максимальними, бідне населення страждало від цього закону і, зрештою, його потрібно було скасувати.

Обидва приклади показують, як окремі законодавчі нововведення намагались захистити покупців від жадібних торговців, які часто використовували недобросовісні методи для підвищення цін на продукти. Наприклад, такими методами були шахрайство, утворення асоціацій, затримання судна чи моряка чи будь-яка інша дія, яка могла б затримати доставку зерна та інших товарів і, зрештою, збільшити ціни. Санкції мали кримінальний характер, а штраф — фінансовий. Хоча це питання підпадає під сферу застосування законодавства про конкуренцію, воно, безперечно, має значний вплив на захист покупців.

Варто згадати і про імператора Візантії Юстиніана в VI ст. н.е., який провів реформу римського права, в результаті якої з'явився Звід цивільного права. У Зводі також розглядалися випадки звернення громадян у зв'язку з недотриманням зобов'язання продавця щодо якості та кількості проданих товарів, наприклад, якщо при купівлі вказано кількість і вона не надана, то можна звертатись з позов у справах купівлі. У разі приховування істинної якості товару і нестачання належної кількості за римським правом вбачався злий умисел і до продавця застосовувалися заходи відповідальності.

Беручи до уваги, що римські покупці прирівнюються до сучасного терміну «споживачі», запропоновані Римською імперією закони стали основою для сучасної політики захисту споживачів.

Вищезгаданий давньоримський закон «*Lex Iulia de Annona*» слід порівняти із сучасною практикою Європейського Союзу (далі — ЄС), особливо щодо ст. 102 Договору про функціонування ЄС, де передбачено, що забороняються будь-які зловживання одного або кількох суб'єктів господарювання своїм домінуючим становищем на внутрішньому ринку або на істотній його частині тією мірою, якою вони можуть вплинути на торгівлю між державами-членами [7].

З часу заснування ЄС у 1950-х роках захист прав споживачів зазнав тривалої еволюції — починаючи з необхідності тлумачити його відповідно до положень, що стосуються функціонування внутрішнього ринку, до поступового прийняття єдиної політики захисту прав споживачів у наступних договорах (Єдиний європейський договір, Маастрихтський договір, Амстердамський договір) до сучасних норм.

Варто відзначити, що на початку свого функціонування Європейська спільнота мало уваги приділяла питанням захисту споживачів, проте за останні десятиліття її політика значно змінилася.

На початку становлення Союзу існувала чітка концепція, проте не йшлося про захист прав споживачів як таких, а йшлося здебільшого про забезпечення сталої роботи внутрішнього ринку [8, с. 138].

Слід зазначити, що тоді у Європі вже існували перші споживчі організації, спрямовані на захист прав споживачів. Першою такою організацією в Європі був Нідерландський союз споживачів 1954 року. Відтоді державна та громадська система захисту споживачів почала набирати обертів у всіх частинах Європи, наприклад була утворена Національна рада споживачів Великої Британії (1975 р.), Державна служба захисту прав споживачів у Фінляндії (1978 р.) тощо.

Якщо дослідити один з перших установчих актів Союзу, Римський договір 1957 року, то захист прав споживачів впливав лише зі ст. 2, яка запровадила одну з цілей Співтовариства — захист та підвищення рівня життя, яка трактувалась і як захист споживачів у тому числі. Проте концепція, що створення можливості для рівної конкуренції на ринку забезпечить захист споживачів, виявилась недостатньою для всебічного захисту прав споживачів. Ось чому в наступних нормативних актах, прийнятих Європейським Союзом, захист прав споживачів виокремлювався в окремі споживчі програми, прийняті Радою Міністрів Європейського Співтовариства [8]. Першою такою програмою була Резолюція Ради від 14 квітня 1975 р. «Про попередню програму Європейського економічного співтовариства щодо захисту прав споживачів та інформаційної політики» та «Попередня програма Європейського економічного співтовариства щодо захисту прав споживачів та інформаційної політики», де зазначалось, що настав час впровадити політику Співтовариства у сфері захисту споживачів, яка шляхом об'єднання, зміцнення та доповнення роботи Співтовариства в цій галузі підтверджує його участь у покращенні якості життя своїх народів. Споживач розглядається не лише як покупець і користувач товарів та послуг з особистою чи сімейною метою, а також як особа, зацікавлена в розвитку різних сфер суспільства, які можуть прямо чи опосередковано впливати на нього як на споживача [9].

Згодом концепція захисту прав споживачів була запроваджена Єдиним Європейським актом 1987 року, однак вона функціонувала в рамках створення внутрішнього ринку, далі за допомогою Маастрихтської угоди 1992 року її зробити однією з основних політик Союзу. Згодом ця стратегія була зміцнена Амстердамським договором 1997 року, який визначив одним із завдань Співтовариства сприяння високому рівню захисту споживачів. Крім того, Амстердамський договір розширив політику захисту прав споживачів, додавши до її сфери права на інформацію та освіту та вжив заходів для захисту цих прав. З цього моменту на рівні ЄС політика захисту прав споживачів визнається як одна з стратегічних цілей Європи, а не лише як інструмент впровадження внутрішнього ринку.

Загалом, виникнення споживчого права в Європейській спільноті можна поділити на три етапи [10, с. 10].

Перший етап тривав від моменту створення Європейської спільноти до 1970-х років та відзначався обмеженням політики Європейської спільноти щодо захисту прав споживачів. Основа споживчої політики базувалась

на ідеї національної соціальної держави та інтеграції європейського ринку та тривала до запровадження Єдиного європейського акта.

Другий етап тривав до початку 1990-х років, права споживачів були інтегровані у внутрішній ринок, а Європейська спільнота почала офіційно приймати законодавчі акти з питань захисту прав споживачів.

Третій етап ще триває, передбачає два підходи: повну гармонізацію споживчого законодавства ЄС, з одного боку, та подальше визнання захисту споживачів відповідно до Хартії основних прав — з іншого [11, с. 18].

Хартія основних прав Європейського Союзу 2000 року в ст. 38 закріплює, що політика Європейського Союзу повинна включати підвищений рівень захисту прав споживачів [12].

Діяльність ЄС на початку його створення, як уже зазначалось, була спрямована на усунення бар'єрів у взаємній торгівлі держав-членів, проте сучасна політика спрямована на значно ширший діапазон відносин, де особлива увага спрямовується на визнання та захист прав людини, включаючи права при купівлі товарів та послуг, тобто права споживачів [13, с. 4].

Варто наголосити, що процес гармонізації споживчого законодавства ЄС супроводжується його модернізацією відповідно до сучасної ситуації на внутрішньому споживчому ринку, через прийняття нових директив, регламентів, стратегій та програм, оскільки стрімкий та постійно мінливий технологічний прогрес цифрової ери впливає на ефективність нормативно-правових актів, призначених для захисту споживачів на внутрішньому ринку.

У квітні 2018 року Єврокомісія оголосила новий законодавчий пакет реформ «Нова угода для споживачів», метою якої є вдосконалення та гармонізація споживчого законодавства ЄС, підвищення довіри споживачів та покращення застосування законодавства про захист прав споживачів. У результаті цієї реформи було запроваджено Директиву ЄС № 2019/2161 (далі — Директива 2019/2161) щодо кращого застосування та модернізації правил захисту прав споживачів Союзу [14] та Директиву ЄС № 2020/1828 щодо колективних відшкодувань [15].

Директива 2019/2161 набула чинності 7 січня 2020 р., і держави-члени повинні до 28 листопада 2021 р. прийняти та опублікувати заходи щодо дотримання Директиви та до 28 травня 2022 р. застосувати ці заходи. Вона зосереджена на кращому застосуванні та модернізації законодавства про захист прав споживачів, крім того, метою є забезпечення того, щоб держави-члени ЄС встановили систему ефективних, пропорційних та стримувальних покарань, і тому вона встановлює низку невичерпних критеріїв як настанови для полегшення їх накладання. Серед положень Директиви 2019/2161 щодо кращого застосування та модернізації правил захисту прав споживачів Союзу слід виділити декілька ключових.

Штрафи. Відповідно до положень директиви держави-члени повинні гарантувати, що штрафи можуть бути накладені за допомогою адміністративних або судових процедур, а також максимальна сума штрафів становить щонайменше 4 % річного обороту торговця-порушника у відповідній державі-члені. У випадку, якщо інформація про товарообіг недовідна, максимальна сума повинна бути еквівалентна щонайменше 2 млн

євро. Такі штрафи можуть накладатись, коли декілька країн-членів спільно виявлять серйозні транскордонні порушення, що впливають на споживачів у кількох країнах ЄС.

Права для споживачів у разі звернення за компенсацією. Директива 2019/2161 має на меті гармонізувати права споживачів на отримання прямих компенсацій у разі недобросовісної комерційної практики та надає споживачам, яким заподіяна шкода недобросовісною комерційною практикою, доступ до індивідуальних, пропорційних та ефективних засобів правового захисту, таких як фінансова компенсація заподіяної шкоди, зменшення ціни, або розірвання укладеного договору.

Більша прозорість. У рамках директиви закріплені інформаційні зобов'язання для онлайн-торговців, зокрема щодо критеріїв, які використовуються для обробки результатів пошуку, перевірки онлайн-оглядів, статусу продавця та персоналізованих цін на основі автоматизованого прийняття рішень. Як показує практика, онлайн-торговці можуть персоналізувати ціну своїх товарів для конкретних споживачів або груп споживачів на основі автоматизованого прийняття рішень та профілювання поведінки споживачів. Типовим прикладом може бути широко поширена практика продажу за нижчою ціною певним клієнтам, які купують більше, ніж заздалегідь визначену кількість товарів. Однак персоналізоване ціноутворення як загальна практика може бути формою цінової дискримінації, коли продавці або постачальники встановлюють різні ціни на однакові товари. Ще одним прикладом може виступати ситуація, коли, виходячи з історії покупок споживача, продавець може використовувати алгоритм, щоб виявити, що такий споживач має особливий інтерес або потребу в одному з товарів, і збільшити ціну на нього, пропонуючи його зазначеному споживачеві.

Відповідно до Директиви 2019/2161 споживачі повинні бути поінформовані щоразу, коли ціна, яку їм представляють, була персоналізована з урахуванням їхньої особистої поведінки як споживача, щоб вони усвідомлювали ризик заплатити вищу ціну через їхні уподобання.

Чіткі зобов'язання щодо надання інформації щодо зниження цін. Відповідно до положень Директиви, з метою запобігання фальшивому зниженню цін внаслідок їх підвищення безпосередньо перед оголошенням про зниження ціни, будь-яке оголошення про таке зниження повинно вказувати попередню ціну товару. Попередня ціна товару — це найнижча ціна за останні 30 днів до зниження ціни.

Продаж неідентичних товарів. Директива 2019/2161 вводить заборону на продаж неідентичних товарів як ідентичних у різних державах-членах, якщо такі відмінності не обґрунтовані законними та об'єктивними факторами. До таких факторів можуть належати національні правила щодо складу продукту, використання сезонних інгредієнтів або добровільне зобов'язання виробників популяризувати здорову їжу.

Представницькі дії. Кваліфіковані установи, такі як: Асоціації із захисту прав споживачів, повинні мати можливість подавати позови в разі порушення правил захисту споживачів, спрямованих на захист колективних інтересів споживачів. Ці представницькі дії включають позови про

відшкодування, припинення договору, компенсація, ремонт або заміну товару.

На основі проаналізованих положень Директива 2019/2161 можна визначити, що ЄС оновив чинні правила захисту прав споживачів, врахувавши сучасні технологічні досягнення та покращуючи їх виконання.

Враховуючи все вищевикладене, сучасну Європейську споживчу політику можна охарактеризувати як партнерство ЄС з його державами-членами та його громадянами, яка базується на таких основних завдань:

— захист споживача від ризиків та загроз, з якими споживач не може впоратися;

— надання можливості приймати рішення здійснювати вибір на основі чіткої, точної та послідовної інформації. Внутрішній ринок ЄС — один з найбільших ринків у світі. Він дозволяє людям та підприємствам вільно торгувати через національні кордони у всіх країнах ЄС. Це надає кожному споживачеві ЄС доступ до вибору якості та зіставлення ціни та якості. Основна роль споживчої політики ЄС полягає в тому, щоб допомогти споживачам максимально використати ці можливості;

— захист прав споживача та надання доступу до ефективних способів вирішення спорів з продавцями;

— підтримувати права в швидкому темпі економічних та соціальних змін, зосереджуючись на продовольчому, енергетичному, фінансовому, транспортному та цифровому ринках.

Провівши історико-правовий аналіз розвитку політики захисту прав споживачів, можна констатувати, що історія її розвитку сягає своїм корінням у глибоку давнину. Норми, що захищають споживачів, походять від римського права, а потім через рецепцію знаходять відображення в іноземному законодавстві.

Протягом багатьох віків вживались різні спроби для уникнення негативних наслідків конкурентної поведінки, що шкодить споживачам. «*Lex Iulia de Annona*», прийнятий у Римі 50 р. до н.е., вважається однією з перших спроб запобігти поведінці, що веде до комерційних монополій та порушує права споживачів. Тому римське право, яке стало підґрунтям для сучасних правових систем Європи, а також багатьох неєвропейських держав досі не втратило своєї актуальності. Як приклад, Європейський Союз з моменту свого створення активно та безперервно працює над забезпеченням високого рівня захисту здоров'я та безпеки всіх споживачів, з урахуванням соціальних, технологічних, економічних та екологічних змін, шляхом зміни наявного та створення нового законодавства в межах Союзу.

Список використаних джерел

1. Закон Божий: для семьи и школы / сост. С. Слободской. Минск : Изд-во Белорусского Экзархата, 2011. 720 с. *Православная энциклопедия «Азбука веры»*. URL : <https://bit.ly/3kddhFq>.
2. Codex alimentarius Понимание кодекса. [Fifth edition, August 2018]. Продовольственная и сельскохозяйственная организация Объединенных Наций и Всемирная организация здравоохранения. *The Food and Agriculture Organization (FAO)*. URL : <https://bit.ly/3mT45ri>.

3. *Flynn, B. B., Zhao, X.* Global Supply Chain Quality Management: Product Recalls and Their Impact. Boca Raton, FL : CRC Press, Taylor & Francis Group, 2014. XIV, 432 p. <https://doi.org/10.1201/b17687>.
4. The Truth Behind The History of Consumer Protection Laws (22.12.2019). *Laws.com*. URL : <https://bit.ly/3bOyPDI>.
5. *Sukacic, M.* Consumer protection in ancient Rome — lex iulia de annona and edictum de pretiis rerum venalium as prohibitions of abuse of dominant position? *Economic and Social Development : 22nd International Scientific Conference on Economic and Social Development «The Legal Challenges of Modern World»* / Ž. Radić; A. Rončević, L. Yongqiang (eds.). Split : Varazdin Development and Entrepreneurship Agency, 2017. p. 107–117.
6. *Rothbard, M. N.* The Edict of Diocletian: A Case Study in Price Controls and Inflation. (12.04.2018). *Mises Institute*. URL : <https://bit.ly/3bNDW7i>.
7. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу (станом на 30.03.2010). *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://bit.ly/3bLkqYS>.
8. *Marak, K., Poros, K.* Ochrona konsumenta usług finansowych w świetle prawa wspólnotowego — wybrane zagadnienia. Ochrona konsumenta usługi ubezpieczeniowej. Ochrona konsumenta usług finansowych. B. Gnela (ed.). Warszawa : Wolters Kluwer, 2007. 336 s.
9. Council Resolution of 14 April 1975 on a preliminary programme of the European Economic Community for a consumer protection and information policy. *Official Journal of the European Communities*. 1975. C 92, Vol. 18. 25 April. *EUR-Lex*. URL : <https://bit.ly/3EOKNJW>.
10. *Everson, M., Joerges, C.* Consumer Citizenship in Postnational Constellations? (December 2006). *European University Institute Working Paper LAW* No. 2006/47. URL : <https://bit.ly/3CWhViy>; <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.964187>.
11. *Benöhr, I.* EU consumer law and human rights. Oxford : Oxford University Press, 2013. 239 p.
12. Charter of Fundamental Rights of the European Union (2000/C 364/01). *European Parliament*. URL : <https://bit.ly/31D6Eрv>.
13. *Арабей Е. А.* Правовые аспекты деятельности Европейского союза в области защиты прав потребителей. Дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 2014. 256 л.
14. Directive 2019/2161 of the European Parliament and of the Council of 27 November 2019 amending Council Directive 93/13/EEC and Directives 98/6/EC, 2005/29/EC and 2011/83/EU of the European Parliament and of the Council as regards the better enforcement and modernisation of Union consumer protection rules. *Official Journal of the European Union*. 2019. L 328. p. 7–28. *EUR-Lex*. URL : <https://bit.ly/3o3MLj0>.
15. Directive 2020/1828 of the European Parliament and of the Council of 25 November 2020 on representative actions for the protection of the collective interests of consumers and repealing Directive 2009/22/EC. *Official Journal of the European Union*. 2020. L 409. p. 1–27. *EUR-Lex*. URL : <https://bit.ly/2Ysu53G>.

Надійшла до редакції 21.02.2021

Alla KIRYK

Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law

The Development of Consumer Protection Policy from Roman Law to Modern European Union Law

The article examines the development of consumer protection policy from the most ancient historical acts to modern legal acts of the European Union. The key laws of the Roman Empire in the field of consumer protection have been studied, among which the main ones are: «Lex Iulia de Annona», «Edictum de pretiis rerum venalium — Edict of maximum prices», «Civil Code» of Emperor Justinian. It is determined that the studied legislative acts were the first attempts to consolidate the protection of the rights of buyers (consumers). Roman law, which became the basis of modern legal systems in Europe and many non-European countries, has not lost its relevance. Ancient Roman laws are compared with the modern practice of the European Union. The history of the emergence of consumer law in the European Community is considered, which is divided into three key stages from the establishment of the European Community to modern EU policy. It is determined that at the beginning of its creation the EU policy of consumer protection was considered as an element of ensuring the sustainable operation of the internal market. The key constituent acts of the Union are considered, among which the Treaty of Rome of 1957, the Single European Act of 1987, the Treaty of Amsterdam of 1997 and the Charter of Fundamental Rights of the European Union of 2000 are highlighted. The analysis of Art. 2 of the Treaty of Rome stipulates that one of the key goals — protection and improvement of living standards was interpreted also as consumer protection. This strategy was later strengthened by the Amsterdam Treaty of 1997, which identified the promotion of a high level of consumer protection as one of the Community's tasks. The current EU policy in the field of consumer protection, which is aimed at updating legislation in accordance with modern realities, is studied. Among the key acts of secondary law is the EU Directive № 2019/2161, which focuses on better application and modernization of legislation on consumer protection and amends existing EU directives. It is determined that the current consumer protection policy in the EU ensures the proper and effective functioning of the single market through constant updating of legislation taking into account social, technological, economic and environmental changes.

Keywords: consumer, consumer protection, consumer rights, consumer protection policy.